

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 4.

V Ljubljani, 15. februarja 1888. l.

XXVIII. leto.

Načrt zakona o verski šoli.

Knez Lichtenstein je v 25. dan januarja t. l. v državnem zboru predložil načrt novega državnega zakona, v katerem se predlagajo načela za ljudsko šolstvo. Dunajski dopisovalec (v „Novicah“) poroča o tem in pravi: „Ako bi človek pregledoval zdaj dunajske časnike, misliti bi moral res, da se bliža konec sveta zaradi šolskega predloga Lichtenstein-ovega. Vse, kar je nekdaj pripadalo k levičarski ustavoverni stranki, je na nogah: časniki kričé, shodi se sklicujejo, občinski in mestni odbori sklicavajo se k izrednim sejám samo v ta namen, da bi ugovarjali predlogu Lichtenstein-ovem.“ Ta sloveči Lichtensteinov predlog slóve:

„Zakon z dné, po katerem se določijo načela vzgoje in pouka v ljudskih šolah. (Državna šolska postava.)

V soglasji z oběma zbornicama državnega zbora ukazujem nastopno:

Člen I. Načela vzgoje in pouka v ljudskih šolah so ta-le:

§. 1. Naloga ljudskih šol je, sè stariši in namesto starišev otroke vzgojati po naukih njihove vere ter je v njih in za življenje potrebnem začetnem znanji ter zvedenosti poučevati in izobraževati.

Potrebni predmeti pouka v ljudskih šolah so tedaj: a) veroznanstvo, b) branje, c) pisanje, d) računanje, e) slovnica sè spisjem in f) petje. Pouk v branji je tako uravnati, da se ž njim vred podá otrokom s pomočjo izdatnih nazornih pripomočkov za nje najznamenitejše iz zgodovine in zemljepisja, iz prirodopisja in naravoslovja.

§. 2. Ljudske šole so ali javne, ali zasebne.

Javne so one, katere se vzdržujejo z javnimi sredstvi.

Vse na drug način vzdrževane ljudske šole so zasebne.

One so javnim ljudskim šolam popolnoma vzporediti in zato javne ljudske šole lahko nadomeščajo ali njih mesto zavzemajo, da le spolnujejo, kar terjajo postave glede javnih ljudskih šol.

Javne ljudske šole so vsakemu pristopne.

§. 3. Ljudska šola obstoji iz dveh oddelkov:

Prvi oddelek je začetna šola, ki trpi šest let s pet dnij pouka na teden.

Drugi oddelek obstoji: a) iz meščanske šole, b) iz obrtnijske strokovne šole, c) iz kmetijske strokovne šole in d) iz nadaljevalne in ponavljalne šole.

§. 4. Vsi izobražljivi in telesno zdravi otroci dolžni so obiskovati začetno šolo.

Če iz te ne prestopijo na kako srednjo, meščansko, obrtnijsko šolo, obiskovati morajo po končani začetni šoli še nadaljevalno in ponavljalno šolo.

Ljudsko šolo obiskovati niso dolžni oni šoli podvrženi otroci, ki se domá primerno poučujejo.

§. 5. Stariši ali njih namestniki ne smejo puščati svojih otrok ali varovancev brez vzgoje in pouka, ki je postavno predpisan za ljudske šole.

Niso pa dolžni pošiljati je v šolo, v katerej se vzgoja in pouk ne ujemata z nauki njih vere.

§. 6. Skrb, vodstvo in nadzorstvo nad veroukom in verskimi vajami na ljudskih šolah in učiteljskih izobraževališčih pripada cerkvi, oziroma pristojni verski družbi.

Zajedno ima pa cerkev, oziroma pristojna verska družba, zbog vzgojilne naloge šole sonadzorstvo nad vso šolo.

Osobstvo za vodstvo in nadzorstvo ljudskih šol in učiteljskih izobraževališč ter učni črteži morajo se tako uravnati, da more cerkev, oziroma verska družba, svojo sonadzorstveno nalogo uspešno izvrševati.

§. 7. Država izvršuje najvišje vodstvo in nadzorstvo nad vzgojo in poukom ljudskih šol po naučnem ministerstvu.

§. 8. Učitelstvo (učiteljsko službo) na ljudskih šolah in učiteljskih izobraževališčih dobiti more enakomerno vsak avstrijski državlján, ki je gledé npravnega življenja ne oma-deževán, ki je iste vere z otroci, katere mu je vzgajati in poučevati, in ki pri službah na javnih šolah vrhu tega dokaže še pedagogično (vzgojilno) učiteljsko sposobnost po obstoječih zakonitih določbah, oziroma za poučevanje v katoliškem verouku tudi potrebno višepastirsko poslanje (*missio canonica*).

§. 9. Učitelji in učiteljice za ljudske šole izobražujejo se v učiteljskih izobraževališčih, ki morajo biti po spolu gojencev ločena.

Člen II. Razven teh načel (§. 1. do všteto 9.) pridržana so deželnemu zakonodajalstvu vsa zakonita določila: a) gledé ustanovljenja, ohranjenja, uravnanja vodstva in nadzorstva javnih ljudskih šol in učiteljskih izobraževališč, kakor tudi gledé uredbe njih interkonfesionalnih (medverskih) razmer; b) gledé uravnanja pravnih razmer učiteljskega osebja; c) gledé določitve vseh za ljudsko šolstvo, torej tudi za verouk, potrebnih troškov, in načina, kako naj se troški zmagujejo; d) gledé določb o zasebnih ljudskih šolah in o zasebnih učiteljskih izobraževališčih.

Člen III. S tem zakonom ne spremení se z Najvišim odlokom z dné 25. junija 1867. l. potrjena uredba (regulativ), tičóča se osnove deželnega šolskega sveta za kraljevino Galicijo in Vladimirijo (Lodomerijo) ter vojvodino Krakovsko.

Uredba ta (regulativ) spremeniti se more samo po sklepu pristojnega deželnega šolskega sveta.

Člen IV. Pričujoči zakon stopi v veljavo, v kolikor so za njegovo izpeljavo potrebni novi šolski zakoni, zajedno s temi, v vseh drugih določbah pa s početkom prihodnjega šolskega leta, ko se je bil ta zakon razglasil.

Člen V. Ko stopi ta zakon v veljavnost, razveljavijo se vseh predmetov tega zakona tičóči se dosednji državni zakoni in odloki, v kolikor jih on nadomešča.

Člen VI. Ta zakon izvršiti in izdati potrebne prehodne določbe naroči se ministru za uk in bogočastje.

Podpisani so: Liechtenstein, Karlón, Brandis, Bulić, Neuner, Fux, Kathrein, Doblhammer, Moser, Kaltenegger, Pscheiden, Fran Fischer, Giovanelli, Spaun, Kljun, Greuter, Weisssteiner, Rogl, Wenger, Hayden, Oberndorfer, Neumayer, Zchetmayer, Steinbach, Oelz, Thurnherr, Russ, Jordan, Bazzanella, Gentilini, Sviezy.

Ne spuščamo se danes v nadrobnosti tega Lichtensteinovega predloga; a naglašamo zdaj le to-le: V §. 1. beremo: „Sè stariši in namesto starišev.“ Kako pa, če stariši ni-

majo nobene vere, ali če so veri sovražni; ali naj se potem otroci v tem duhu vzgojajo? Tù bode treba razločneje govoriti.

Predmeti v ljudski šoli naj bi bili: veroznanstvo, branje, pisanje, računanje z geom. oblikoslovjem, slovnica sè spisjem, risanje, petje, telovadba (za dečke obligatna, za deklice neobligatna) in ženska ročna dela (za deklice).

V predlogu naj bi bilo dalje naravnost določeno: „V ljudski šoli naj bode povsod učni jezik izključno le materinski jezik učencev.

Kar se tiče izobraževališč za učit. in učiteljice naj bi jim bila prva poglavitna namera:

Da bi ljudska šola mogla ustrezati svoji dolžnosti, da bi namreč versko-nravno vzgojevala, morajo iz učiteljišč prihajati značajni učitelji in učiteljice, to je taki, ki so sami versko-nravno vzgojeni. Svetni pouk mora se z verskim poukom soglasno ujemati in vkupno delovati.

Otroška individualnost.

Fr. Gabršek.

VII.

Zanimanje je pravi živelj šolskega življenja. Brez tega ni móči niti učitelju učne stvarine tako prirediti in učencem v taki obliki podajati, da bi jo slednji vzprejemali s pridom, niti ne morejo učenci slediti pouku z onim zbranim duhom, kateri je prepotrben pri vsakem duševnem naporu. Tako zanimanje je veliko vzlasti tedaj, kadar pride na vrsto kaka nova stvarina. Tega zanimanja pa ne kažejo vsi učenci v jednaki meri. Marsikak otrok s prva komaj čaka, da se mu podá kaka nova stran pouka; pozneje pa se rad oddaljuje od predmeta ter postane raztresen. V takih slučajih je treba vse odstraniti, kar bi ga moglo motiti v pazljivosti. Res, da takov otrok navadno hitreje razumeva, in treba mu ni tolikega truda in tolike pridnosti pri doumevanju podane stvarine, nego je to pri onih učencih, ki nimajo pravega zanimanja za pouk. Vender se često opazuje, da taki otroci hitro pozabijo, kar so si vtisnili v spomin. Temu ne more biti drugače, kajti pravi obstanek priučene stvarine nam zagotavlja le trajno zanimanje, katerega ni móči zavesti na nebitvenosti s priobčevanjem manj zanimivih znakov. Takega otroka je treba prav skrbno voditi in mu stvarino vedno znova predstavljati pred duševno okó. Privajati ga gre temu, da svoje misli urejuje v lep sklad, kateremu mora pri izraževanju dajati lično in pravilno vnanjost. Semkaj bi mogli prišteti tudi take površne otroke, ki se sicer zanimajo za novo, a se kmalu naveličajo jedne ter iste vsebine. Od prejšnjih se razlikujejo s tem, da tudi na bistvenosti ne pazijo pri daljšem premotrivanju predmeta, temveč, da težé vedno po novem. Najbolje izpoznaš take otroke, ako jim daš v roke kako knjigo. Nekaj časa jo čitajo, a kmalu se je naveličajo in pridejo ti po drugo. Takim ne ustrezi poprej, predno niso prečitali stare knjige. S prva bodo to storili z neko mrzkostjo, pozneje pa se bodo privadili na pazljivo čitanje, osobito, ako térjaš, da ti povedó vsebino prečitane knjige. Taka površnost se često pojavlja tudi v čustvih. Zato so taki otroci rahlega srca in vzprejemljivi za vsak vtisek. Ker pa delujejo nanje razni vplivi, zdaj ugodni, zdaj neugodni, kmalu dobri, kmalu slabi, zato se menjavajo tudi njih čustva od najnižjih do najvišjih. Takov otrok je zvečine dobrodušen in postrežljiv, to pa vzlasti tedaj, kadar se mu ni treba mnogo truditi. Izpoznati ga je lahko, težje pa ozdraviti. Vsled svoje lehkomyšlenosti so navadno brezskrbni in kaj radi pozabljajo na svoja opravila. Nekateri otroci pa vedno vedó, kaj jim je treba storiti in kdaj naj se poprimejo dela. Taki skrbé v prvi vrsti za to, kar jim